

Õiguskantsler

Teie 26.10.2014 nr

17.11.2014

Meie 26.11.2014 nr 7-4/141376/1404867

Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta Töötamine vanglas

Lugupeetud [   ]

Pöördusite minu poole oma 26.10.2014 ja 17.11.2014 avaldustega, millest nähtub, et Teie hinnangul on vanglas Teie tööle sundimisega rikutud Teie õigusi.

Teatan, et olles tutvunud Teie pöördumistega ja asjakohaste õigusnormidega, ei saa ma abstraktselt tuvastada Teie õiguste rikkumist vanglas tööle määramisel ja töötasu maksmisel.

1. Asjaolud

1. Teie pöördumisi võib tõlgendada selliselt, et Teie hinnangul on vanglas karistust kandva süüdimõistetud tööle määramine vanglateenistuse haldusaktiga orjatööle sundimine väga väikese töötasu eest. Märkite, et teenite 2 eurot kuus ja leiate, et kinnipeetavaga peaks sõlmima töölepingu.

2. Kahjuks on Teie kaebused väga napolisõnalised ning võrdlemisi loetamatu käekirjaga kirjutatud. Seepärast vabandan, kui tõlgendasin Teie pöördumistes esitatut valesti.

2. Õiguskantsleri seisukoht

3. Käesoleval juhul oli vaja leida vastus küsimusele, kas süüdimõistetud kinnipeetavat võib vanglateenistus kohustuslikus korras määrata tööle haldusaktiga ja töölepingut sõlmimata ning kuidas toimub tehtud töö eest tasu maksmine.

4. Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi ka põhiseadus ja PS) § 29 lg 2 kohaselt ei tohi kedagi sundida tema vaba tahte vastaselt tööle ega teenistusse, välja arvatud kaitseväeteenistus või selle asendusteenistus, tööd nakkushaiguse leviku tõkestamisel, loodusõnnetuse ja katastroofi korral ning **töö, mida seaduse alusel ja korras peab tegema süüdimõistetud**. See tähendab, et PS § 29 lg 2 võimaldab seadusandjal kehtestada seadusega kohustuse, et süüdimõistetud peab töötama

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

ning seaduses sätestatud kinnipeetava töökohustus ei ole iseenesest käsitletav põhiseadusega vastuolus oleva sunnitööna.

5. Vastavalt vangistusseaduse (VangS) § 37 lõikele 1 on kinnipeetav kohustatud töötama, kui vangistusseadus ei sätesta teisiti. Erandid töökohustusest on sätestatud VangS § 37 lõikes 2 (pensioniealised, tervislikud põhjused, üldhariduskoolis õppimine jne). VangS § 38 lg 1 kohaselt kindlustab vanglateenistus võimaluse korral kinnipeetava tööga, arvestades kinnipeetava füüsilisi ja vaimseid võimeid ning oskusi. Kui kinnipeetavat ei ole võimalik kindlustada tööga, rakendatakse teda võimaluse korral vangla majandustöödel.

6. Kinnipeetav on kohustatud töötama, kui vanglal on kinnipeetavale pakkuda talle füüsiliste ja vaimsete võimete poolest sobivat tööd ja seadus ei sätesta konkreetse isiku osas erandit. Kinnipeetava töökohustus eksisteerib sõltumata sellest, kas kinnipeetav ise soovib töötada või ei.

7. Kinnipeetava töökohustuse sätestamise üheks põhjuseks on minu hinnangul VangS § 6 lõikest 1 tulenevate vanglakaristuse täideviimise eesmärkide realiseerimise vajadus, milleks on kinnipeetava suunamine õiguskuulekale käitumisele ja õiguskorra kaitsmine. Kinnipeetava töökohustus ei ole vangistuse alternatiivina käsitletav asenduskaristus, nagu seda on üldkasulik töö karistusseadustiku § 69 mõttes, vaid seadusega ette nähtud osa kinnipeetava vangistuse täideviimise protsessist. Seega on töötamine vanglas ka taasühiskonnastava iseloomuga. Vanglakaristuse ajal kinnipeetaval tööharjumuse kujundamisel on oluline osa kinnipeetava õiguskuulekale käitumisele suunamises ning töötamine aitab vähendada tõenäosust, et kinnipeetav paneks pärast vabanemist toime uue kuriteo, kuna tal puudub oskus ja harjumus tööl käia. Lisaks tagab see kinnipeetavale vanglas teatud sissetuleku.

8. Ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast järeldub, et kinnipeetavatel töötamise nõudmine on õigustatud, kui see teenib kinnipeetavate taasühiskonnastamise eesmärki.¹

9. Kuivõrd vangistusseadus seab vangistuse täideviimisele eesmärgid ja käsitleb kinnipeetavate tööd nende eesmärkide (kinnipeetava saavutusvõimelisuse arendamine motivatsiooni ja töölesaamise eelduste parandamise kaudu, tööalase kvalifikatsiooni tõstmine, sotsiaalse vastutuse arendamine, füüsilise ja vaimse võimekuse parandamine ning eneseteadvuse tõstmine) saavutamisele suunatud kohtlemisabinõuna, siis tuleb kinnipeetavate töökohustust lugeda kooskõlas olevaks ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) art 4 lg 3 punkti a nõuetega. Nimelt ütleb EIÕK art 4 lg 3 p a, et mõiste „sunniviisiline või kohustuslik töötamine” ei hõlma töid, mida harilikult nõutakse kinnipidamisel või selliselt kinnipidamiselt tingimisi vabastamise korral.

10. Kokkuvõttes leian, et kui vanglal on kinnipeetavale pakkuda tööd, mida kinnipeetav on suuteline tegema, on kinnipeetav üldjuhul kohustatud töötama. See tähendab, et töökohustust tuleb täita ka siis, kui see on kinnipeetava tahte vastane. Lähtudes VangS § 38 lõikest 1 on lubatav ka kinnipeetava rakendamine vanglas majandustöödele.

11. Kinnipeetava tööle vormistamine toimub olenevalt töösuhte iseloomust erinevalt. Kehtiv õigus ei nõua vangla pakutavatele majandustöödele kinnipeetava vormistamiseks töölepingu sõlmimist, vaid tööle määramine toimub vanglateenistuse haldusaktiga.

---

¹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 18.07.1980 otsus asjas nr 7906/77 Van Droogenbroeck vs. Belgia.

12. Õiguskirjanduses on leitud, et üldpõhimõttena ei kuulu kinnipeetava töötamine tööõiguse regulatsiooni esemesse, kuna kinnipeetav ei vasta eraõiguse ühele peamisele nõudele, st tal puudub lepingusõlmimise vabadus. Kinnipeetava töö väljaarvamine tööõiguse rakendusalaast tuleneb seaduse tasandil VangS § 41 lõikest 2, mille kohaselt kohaldatakse üksnes kinnipeetava järelevalveta töötamisele väljaspool vanglat tööseaduste sätteid, sealhulgas töölepingu sõlmimise, töötasu ja puhkuse kohta. Kuigi vanglas töötavale kinnipeetavale makstakse VangS § 43 kohaselt töö eest töötasu, ei toimu kinnipeetava töötamine mitte eraõigusliku lepingu alusel, vaid teda kohustatakse töötama avalik-õigusliku võimusuhte kaudu.²

13. Viimast kinnitab ka asjaolu, et VangS § 38 lõike 1 kohaselt on kinnipeetava tööga kindlustamine vangla ülesanne, mis tähendab, et kinnipeetava töösuhte teiseks pooleks on reeglina vangla. Samuti on üksnes vanglal võimalik tagada töökohustuse täitmist sunniga, kohaldades selle rikkumise korral kinnipeetava suhtes VangS § 63 lõikes 1 ettenähtud distsiplinaarkaristusi.³

14. Vanglas töötamise kohustus ning lähtumine seejuures vangistusõigusest ei tähenda automaatselt seda, et kinnipeetava töösuhte oleks mingil moel kahjulikum kinnipeetava õigustele, kui järelevalveta väljaspool vanglat töötamine. Õiguskord kaitseb kinnipeetavat vangla omavoli eest nii töösuhtes kui ka vangistuse kandmisel laiemalt.

15. Nagu eelnevalt mainisin, tagab vanglas töökohustuse täitmine kinnipeetavale teatava sissetuleku. Võib möönda, et eriti vanglas majandustööl töötava kinnipeetava töötasu võib olla tagasihoidlik, kuid arvestada tuleb, et peamised vanglas eluks vajalikud tingimused (nt toit) tagab kinnipeetavale riik.

16. Kinnipeetavale makstav töötasu on kehtivas õiguses reguleeritud VangS § 43 lõikes 2, mille kohaselt peab kinnipeetava töötasu olema vähemalt 10 protsenti töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud töötasu alammäärast. Töö tasustamisel lähtutakse töö eripärast ja töötatud ajast. Kinnipeetava töötasu määrad, arvutamise ja maksmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

17. Vabariigi Valitsuse 28.11.2000 määruse nr 382 „Kinnipeetava töötasu määrad, arvutamise ja maksmise kord“ (edaspidi määrus) § 1 lg 2 sätestab, et kinnipeetava töö võib olla ajatöö või tükitöö. Määruse § 2 lõike 2 kohaselt on **täistööajaga** ajatööl töötava kinnipeetava töötasu alammäär vangla pakutaval töö 95,87 eurot kuus.

18. Mulle teadaolevalt on majandustöödele rakendatud kinnipeetava töö enamasti ajatöö, mida tehakse tihti osalise tööajaga. Majandustöödele rakendatud kinnipeetava töökoormus sõltub mitmetest teguritest ning ei ole välistatud, et mõnel juhul töötab kinnipeetav majandustööl väga minimaalse koormusega. Seetõttu võib ka Teie pöördumisest nähtuv töötasu (2 eurot kuus) olla õiguspärane. Osalise koormusega majandustööl töötava kinnipeetava töötasu suurus arvutatakse lähtudes määruse § 2 lõikes 2 sätestatust ja **reaalselt tehtud ajatöö hulgast**.

19. Kahjuks ei tea ma, mitme töötunni eest Teile 2 eurot kuus vangla majandustööl maksti, kuid kui Te leiate, et vanglateenistus on eksinud Teile töötasu arvutamisel, siis saate Te oma õigusi kaitsta vaidemenetluses. Nimelt on õiguskirjanduses leitud, et töötasu suuruse määramine on majandustööde puhul vaadeldav haldusaktina, millest peavad nähtuma töötasu arvutamise

² L.Madise jt. Vangistusseadus. Kommenteeritud väljaanne §-d 1-109. Teine, täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2014, lk 114, p 4.1.

³ Samas, lk 115, p 4.1.

aluseks olevad asjaolud ning töötasu suuruse teatavaks tegemine kujutab endast haldustoimingut, mille eesmärk on anda kinnipeetavale võimalus vaidlustada talle määratud tasu.⁴

3. Kokkuvõtteks

Teatan, et olles tutvunud Teie pöördumistega ja asjakohaste õigusnormidega, ei saa ma abstraktselt tuvastada Teie õiguste rikkumist vanglas tööle määramisel ja töötasu maksmisel.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Jaanus Konsa 693 8445
Jaanus.Konsa@oiguskantsler.ee

---

⁴ Samas, lk 126, p 3.2.